

IV.

Wij schreven, dat in het werk van Millet naar geen socialistische tendenz moet worden gespeurd, al ontstond zijn epos van den veldman in de dagen, toen de moderne arbeidersbeweging werd geboren. Millet is geen partijman.

Evenmin is hij prediker. Hoewel hij den Bijbel boven al wat ooit werd geschreven, het Boek achtte, voelde hij zich niet ge-

zijn kunst niet te loochenen. Immers Millet zocht het h a r t. De natuurlijke oprechtheid van zijn ernstigen arbeid werkt op den duur meer uit dan honderd betuigingen van waarheidsliefde. 't Zit hem niet in het woord, maar in de daad.

Toen met ontroering het bericht van Millets overlijden was ontvangen, schreef een Fransch kritikus, hoe alles in zijn kunst het geduld en de aandacht verkondigt van den arbeid, den vrede van de velden en den regel der

AGAR EN ISMAËL (MESDAG MUSEUM, 'S GRAVENHAGE).

roepen, de leer der Verlossing te verkondigen. Hij is geen Tolstoi.

Godsdienstig van aanleg en in zijn religieuse overtuiging onwrikbaar, legde hij toch in zijn werk geen christelijke tendenz. „Je ne veux pas trouver une formule qui me rende stoïque et indifférent”, zegt Millet. Van tendenzen en leuzen houdt hij zich met kracht vrij. Voelt ze als iets vijandigs van hem en zijn kunst. Hij is geen filosoof en wil de smart niet onderdrukken.

Echter valt de ethische beteekenis van

landelijkè huislijkheid. Op zulk een wijze de stille deugd van een landbouwend volk te veraanschouweliijken, is een nieuwe trek, die alle aandacht waard is en toont, welke plaats de kunstenaars in het groot geheel der beweging hebben in te nemen, welke de tegenwoordige gemeenschap de verovering van een nieuw ideaal tegemoet voert.

Doch vóór alles is Millet, ook naar dit waardeerend woord van zijn landgenoot, kunstenaar. In hem arbeidt dat wonderwerkend vermogen, waardoor „le trivial”